

FACULTEIT DER THEOLOGIE

Prof. dr. Thomas Quartier

De stille binnenkamer

Mediteren in het leven van alledag

Vacare Dag Amersfoort, 4 oktober 2014



Radboud Universiteit Nijmegen





Ritueel: structuur en betekenis

- Rituelen met structuur en betekenis:

“Sinds een aantal jaren ontstaat er een nieuwe behoefte naar rituelen. Daarbij gaat het niet alleen maar om de religieuze rituelen. Het gaat steeds vaker ook om persoonlijke rituelen voor het leven van alledag en om rituelen die voor het leven in het gezin, het bedrijf of de maatschappij bepalend zijn” (Anselm Grün, *50 Rituale für das Leben*, Freiburg: Herder 2008, p. 7).

Er bestaan in de huidige samenleving verschillende vormen van rituelen (Ronald Grimes, *Deeply to the bone. Re-inventing Rites of passage*):

traditionele rituelen:

nieuwe rituelen:

dierbare gewoonten:

rite: gebed

ritualisering: lezing

ritualisatie: werk





Structuur

- Het meditatieve werk Gods:

“Als op het uur van het goddelijk officie het signaal klinkt, legt men alles neer wat men in handen heeft en gaat men in allerijl richting kapel. Dit gebeurt wel in ernst, zodat het geen aanleiding wordt voor grappenmakerij. Het officie gaat dus vóór alles.”

(RB 43)





Structuur van het klooster: *hortus conclusus*

5.45	Opstaan
6.15	Lezingendienst
6.45	Ontbijt; meditatie en persoonlijk gebed
7.30	Morgengebed
8.15	Geestelijke lezing
9.30	Eucharistieviering
10.15	Arbeid; studie; vorming
12.15	Middaggebed
12.30	Warme maaltijd
13.00	Gezamenlijke afwas/ontspanning
13.30	Arbeid
17.00	Avondgebed
17.30	Meditatie/gebed; studie; lezing; samenkomst van de gemeenschap
19.00	Avondmaaltijd
19.30	Gezamenlijke afwas/ontspanning
20.30	Dagsluiting Nachtstille





Structuur: Gebed

- **Het gebed scheidt ruimte**
- **Om een authentieke liturgie te kunnen vieren moeten we eerst een authentiek leven leiden**
- Het gebed is in staat het leven van het individu te veranderen: “De herhaling van gebedsformules reinigt het hart en maakt de ervaring van goddelijke geheimen mogelijk” (Anselm Grün, *Chorgebet und Kontemplation*)





Structuur: Gebed

- **Het gebed scheidt ruimte om met anderen gemeenschap te vormen**
- „De belangrijkste *disciplina* in het christelijke gebed is dat de gemeenschap door dit gebed in vrede en eenheid leeft. Deze kracht van het gemeenschappelijke gebed is reeds in de bijbel te vinden: [...] vooral in de oergemeente in Jeruzalem met haar eensgezind en volhardend gebed“ (Puzicha, *Kommentar*, p. 227).
- De *communio* is handelt in het christelijke gebed. Daarbij gaan persoonlijk gebed en liturgisch gebed hand in hand – ze verrijken elkaar en dragen bij tot ‘gastvrijheid’ van iedere biddende (Nouwen, p. 80).





Structuur: Lezing

“Ledigheid is de vijand van de ziel. Daarom dienen de broeders zich op bepaalde tijden bezig te houden met handwerk en op bepaalde andere uren met geestelijke lezing” (RB 48, p. 59).



“We moeten dus aan de lectio de juiste plaats toekennen: ze ligt helemaal in de lijn van onze zoektocht naar God [...]. Wie met dit verlangen aan de kloosterpoort klopt krijgt als antwoord: ‘Ausculata! Luister!’ Heel het gemeenschapsleven [...] moet hem aanzetten tot het beluisteren van het Woord. Maar het is zijn persoonlijk beluisteren van het Woord tijdens de lectio dat hem zal leiden ‘tot de gehele omvang van de volkomenheid van Christus (ef 4, 13)’ (Rollin, 82).



Structuur: Werk

Nederigheid als meditatieve houding

“Als er in het klooster vaklieden zijn, oefenen zij hun vak in alle nederigheid uit en alleen met toestemming van de abt. Als een van hen zich laat voorstaan op zijn vakkennis, omdat hij meent iets bijzonders te doen voor het klooster, dan wordt zo iemand van zijn vak afgehaald en keert er niet naar terug, tenzij de abt er opnieuw opdracht toe geeft nadat hij zich nederig heeft betoond” (RB 57, p. 67).





Betekenis

“Voor Benedictus bestaat er zo’n sterke band tussen het spirituele en het wereldlijke dat ze in feite één geheel vormen. Wanneer hij spreekt over de organisatie van het gemeenschapsleven, spreekt hij meteen ook over de spirituele ervaring die men in het gemeenschapsleven opdoet”

“Op zichzelf heeft de liturgie namelijk geen enkele waarde: zij is de uitdrukking van een heel leven en heeft de waarde van dat leven” (Rollin, p. 67).





Betekenis

- **Open staan – ruimte maken –**
- **Clear your mind**

“Wij geloven dat God alom aanwezig is en dat de ogen van de heer op elke plaats de goeden en de kwaden bezien’ (Spr 15,3). Maar dit geloof wordt wel helemaal een zekerheid wanneer wij aan het goddelijk officie deelnemen. [...] Laten we dus nagaan hoe we ons voor het aanschijn van de Godheid en zijn engelen horen te gedragen en ervoor zorgen dat bij het psalmen zingen onze stem en onze gedachten in harmonie met elkaar zijn.” (RB 19)





Betekenis: Mysterie

- “De mysteriën van Christus bezitten een tweevoudig karakter. In zichzelf zijn zij goddelijk en bovenaards en toch weerspiegelen zij ook tijdelijke gebeurtenissen. Immers, in het kerkelijk jaar leven wij het aardse leven van de Heer mee. De tweede verschijning van de Heer, is wederom een historische gebeurtenis. Dat zal het eindpunt zijn van de aardse geschiedenis” (Casel, *Het christelijke cultusmysterium* 134).





Betekenis: Kring

- “De kring heeft geen begin en geen einde. Hij loopt in zichzelf terug en staat toch langs alle zijden naar buiten gespannen. Hij verenigt dus de hoogste rust met gespannen kracht. Bijgevolg stelt de kring het leven voor, maar het leven zonder ontwikkeling en zonder wasdom, eeuwig leven, volheid des levens. Daarom bestaat er geen sterven in de liturgie, enkel leven ook door de dood heen” (Odo Casel, *Het christelijke cultusmysterium*, 132)





Betekenis: Feest

- Antoine de Saint-Exupéry schrijft in zijn onvoltooide roman *Citadelle*: “Het is goed als de tijd zelf een bouwwerk is, een verblijf: je moet haar inrichten als een huis, waarin je wonen kunt. Feesten zijn in dat huis de kamers, ze geven het structuur. Elk feest heeft een eigen functie. En alle samen dienen ze ertoe om degenen die van kamer naar kamer gaan, van feest naar feest, iets te laten ervaren van het leven in zijn duurzaamheid. Feesten zijn de halteplaatsen zonder welke de tijd altijd maar sneller voortjaagt, vormeloos wegstroomt, als zand door je vingers” (M. Van Leeuwen, *Van Feest naar feest*. 29).





Benedictijnse reflectie

Niveau	Concept	Reflectie
<i>Structuur</i>	Gebed	Waar bewandel ik de weg naar binnen – alleen of samen met anderen?
	Lezing	Hoe kan ik teksten herkauwen – klassiek of eigentijds?
	Werk	Waardoor word ik me van het meditatieve karakter van werken bewust?
<i>Betekenis</i>	Mysterie	Wanneer licht het Eeuwige voor mij op binnen de tijd, wanneer onttrekt het zich?
	Kring	Welke kringen hebben in mijn leven een meditatieve kwaliteit?
	Feest	Wat voor meditatieve momenten koester ik en wat maakt ze tot feest?



De stille binnenkamer

Vacaredag Amersfoort, 4 oktober 2014

Prof. dr. Thomas Quartier

[T.Quartier@ftr.ru.nl]

Laten we dan eindelijk eens wakker worden en opletten!

Waakzaam zijn – gericht op alles in de kerk en daarbuiten;

nederig – niet alleen op onszelf lettend;

levendig – liturgisch in alles wat wij doen en laten;

aanstekelijk – opdat we doorgeven wat we ervaren;

gelovig – dit is: gericht op de alles Overstijgende!

Wij willen daarom een liturgische oefenschool gaan stichten voor de zintuigen.

Ontvlucht niet de smakvolle weg die aan het begin altijd onwennig is.

Naarmate je voortgang maakt en in balans komt, verruimt zich je hart

en ontdek je onmetelijke innerlijke regionen en de Bron van alles die daarin opwelt

Parafrase op de Proloog van de RB (TQ)

